

We Lwowie, dnia 23. października 1903.

Aleg. 495

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej o wniosku p. Rutowskiego i towarzyszy 1. o uwolnieniu nowopowstających instytucyj kredytowych, których celem będzie zakładanie i finansowanie przedsiębiorstw przemysłowych od dodatków do podatków, oraz 2. o powołaniu do życia przy udziale kraju, akcyjnego zakładu kredytowego mającego na celu zakładanie i finansowanie przedsiębiorstw przemysłowych.

Wysoki Sejmie!

W lipcu 1902 p. Rutowski i towarzysze uczynili wniosek zmierzający do tego, ażeby w obec zupełnie niedostatecznej w kraju naszym organizacyi kredytu na zakładanie przedsiębiorstw przemysłowych, za pomocą zapewnienia na szereg lat ulg podatkowych nowopowstającym instytucjom kredytowym, których celem byłoby zakładanie i finansowanie przedsiębiorstw przemysłowych, dalej za pomocą udziału kraju w kapitale akcyjnym i zrzeczenia się na szereg lat dochodów od tego udziału na rzecz innych akcyonaryuszy banku, zachęcić prywatny kapitał krajowy czy pozakrajowy do założenia większego banku przemysłowego.

Wnioskodawcy chodziło o wypełnienie luki w organizacyi kredytu w kraju naszym, która jest jedną z przyczyn powolnego rozwoju przemysłu, a zwłaszcza wielkiego przemysłu.

Kraj nie posiada dotąd instytucyi, któraby oprócz kredytu hipotecznego na nieruchomości przemysłowe, oraz kredytu komercyjnego, wekslowego, eskontowego, dobrze ubezpieczonego i zwykłych innych form kredytu obrotowego, zajmowała się także powoływaniem do życia, finansowaniem i prowadzeniem nowych przedsiębiorstw przemysłowych. Rozumiemy tu pod finansowaniem taki współudział kapitału instytucyi finansowej w powołanem do życia przedsiębiorstwie przemysłowem, żeby ta instytucya finansowa uczestniczyła w ryzyku powołanego przez siebie do życia zakładu przemysłowego.

Bez takiej organizacyi kredyt, bez zakładów kredytowych, których powołaniem jest szukanie, zbieranie, ściąganie środków finansowych, ażeby ich użyć na inicjowanie, powoływanie do życia, zakładanie, finansowanie zakładów przemysłowych i handlo-

wych spółek akcyjnych, — branie udziału w nowych przedsiębiorstwach, podtrzymywanie ich komandytowaniem, kredytem obrotowym, zbierając kapitał zapomoć emitowania obligacyi przemysłowo-handlowych — wywołanie większego przemysłu jest niemożliwe.

Częścią więc własnym kapitałem zakładowym, w daleko większej mierze zapomoć emisji własnych obligów i obligów powołanych do życia zakładów przemysłowych, zakład taki dla kredytu przemysłowego w ścisłym znaczeniu, umożliwia zebranie większych środków na cele przemysłowe, patronuje przedsiębiorstwa przemysłowe, spółki akcyjne, pokrywa własną firmą i kredytem noworodki niemające jeszcze własnego stanowiska i kredytu, umożliwia im zdobycie sobie tego stanowiska i oparcia się na własnych akcyach.

Kredyt taki należy wszędzie na świecie do gałęzi ryzykowniejszych, wymagającej wielkiej umiejętności i krytycyzmu, ale należy też do gałęzi kredytu najrentowniejszych. Bez organizacyi kredytu emisyjnego dla przemysłu, bez *credit mobilier* niedaje się myśleć finansowanie większych przedsiębiorstw przemysłowych, a historia przemysłu fabrycznego po świecie to w wielkiej mierze historia organizacyi kredytu na zakładanie, na »grynderstwo« przedsiębiorstw. Do tego przychodzą inne, niezmiernie rozmaite formy kredytu obrotowego, jakiego przemysł i handel wymagają.

Własny kapitał takiego Banku, potrzebny do umożliwienia emisji akcji, dla zaliczenia zanim emisya się powiedzie, dla podtrzymywania kursu przez siebie emitowanych obligacyi, w danym razie dla prowadzenia przedsiębiorstw przemysłowych w własnym zarządzie. Zresztą wszystkie nowe potrzeby mają być pokrywane z ciągle dopływających środków emisyjnych.

Organizacyi takiej nie posiadamy. Nie tu miejsce na rozstrzyganie czy Bank krajowy, jak to było przewodnią myślą jego inicjatorów hr. Ludwika Wólickiego a zwłaszcza Marszałka Zyblikiewicza, nie powinien był od początku większego nacisku położyć na słuźenie sprawie przemysłu. Dziś, gdy Bank krajowy jest bankiem państwowym dla autonomii kraju, jest wielkim bankiem hipotecznym dla własności ziemi i realności miejskich, jest bankiem gmin i powiatów, bankiem dla kolei lokalnych, dla parcelacyi i melioracyi, słowem, gdy bank objął szeroką działalność na tak wielu polach, jest wielkim bankiem emisyjnym i ma olbrzymie zadanie stania na straży kredytu nie tylko poszczególnych gałęzi gospodarstwa krajowego ale kredytu kraju w ogóle, nie podobna od niego wymagać, by przesunął punkt ciężkości swojej działalności.

Bank krajowy raczej wycofuje się z przemysłu. t. j. z udziału bezpośredniego w finansowaniu przedsiębiorstw przemysłowych, a to za zgodą swej Rady nadzorczej oraz wielokrotnie wyrażoną wolą Sejmu a zwłaszcza komisji bankowej. Sprawozdanie komisji bankowej z r. 1897 zaleca wyłącznie kredyt obrotowy: »przy każdej nowej fabryce przedsiębiorca powinien mieć przynajmniej kapitał zakładowy, a zadaniem instytucyi finansowej powinno być dostarczenie kapitału obrotowego«. Gdy Bank krajowy wziął udział w kilku przedsiębiorstwach przemysłowych, tak że z końcem r. 1902 wynosił udział Banku we wszystkich przedsiębiorstwach przemysłowo-handlowych 652.000 koron, Komisya bankowa w swym sprawozdaniu z roku bieżącego wypowiada, że »zarząd Banku dla poparcia przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych chwycił się całkiem niezwykłych i wyjątkowych środków, biorąc dla zachęcenia innych kapitalistów, udział w kapitale zakładowym niektórych przedsiębiorców«. Komisya bankowa twierdzi, że »Bank przychodzi z pomocą krajowym usiłowaniom przemysłowym hojną i wcale nie lękliwą ręką«. Głos komisji bankowej stał się przez uchwałę sejmową wolą Sejmu.

I najnowsza zmiana statutu Banku krajowego idzie w kierunku jedynie kredytu obrotowego, zabezpieczając statutowo ważne dla pewnych gałęzi przemysłu »przyjmowanie poręki na kredytowane przez Rząd podatki spożywcze«. Według prospektu Banku ma on dawać pożyczki gotówkowe na takie przedsiębiorstwa przemysłowe, które ze swej natury nie mogą stanowić podstawy dla kredytu hipotecznego emisyjnego. »Pożyczki udzielane na zakłady przemysłowe, mówi przedłożenie Wydziału krajowego na podstawie planu Rady nadzorczej Banku, będą dawane za zabezpieczeniem wspólnem *primo loco*, niebędą mogły wynosić połowy wartości realnej budynków i stałych urzą-

dzeń fabrycznych, uwzględniając okoliczność, iż w razie zwinięcia przedsiębiorstwa przemysłowego, wartość tych nieruchomości bardzo znacznie się zmieni na niekorzyść.

Dodać trzeba, że Bank krajowy niema kredytu towarowego na zastaw towaru.

O innych instytucjach kredytowych nie ma mowy. A jednak potrzeba w przemyśle, nafeie, zmuszała nie jedną instytucję, często wcale do tego niepowołaną, że lokowały w kredycie przemysłowym zakładowym nawet wielkie sumy, bez odpowiedniej do tego organizacyi i kwalifikacyi, ponosząc też nie małe szkody.

Słowem luka w ekonomicznem życiu kraju cłbrzymia i potrzebująca zapełnienia, jeżeli chcemy, by obce organizacye, obca przedsiębiorczość, oparta o własny kapitał lub tani kredyt przemysłowy, nie zabrała nam z pod nóg wszystkich skarbów ziemi.

Dla wypełnienia tej luki ma służyć projekt zapewnienia rozmaitych ulg i korzyści kapitałowi, któryby poszedł na powołanie do życia potrzebnej, wielkiej, akcyjnej instytucyi dla kredytu przemysłowego.

Projekt był już roztrząsany w krajowej komisji dla spraw przemysłowych. Przedkładając jej ten projekt pisał o nim szef departamentu przemysłowego w Wydziale krajowym, p. Romanowicz:

»Chce on z udziałem finansowym kraju stworzyć instytucję prywatną, na którą kraj, skutkiem posiadania znacznego udziału w kapitale akcyjnym, miałby pewien wpływ i ingerencyę, ale która nie stałaby pod wyłącznym zarządem kraju, jak Bank krajowy, którego Radę nadzorczą i Dyrekcyę mianuje reprezentacya kraju — pierwszą Sejm, drugą Wydział krajowy.

W projekcie nowego Banku przemysłowego, jak go Dr. Rutowski pojmuje, widzimy kooperacyę publicznego kapitału z prywatnym, współdziałanie władzy, mającej na oku tylko ekonomiczny interes kraju z prywatnymi, którzy, służąc temu ekonomicznemu interesowi liczą przytem na znaczniejszy zysk od właściwego kapitału.

Co do tego prywatnego kapitału ma widocznie Dr. Rutowski na oku możność ściągnięcia przy finansowaniu kapitałów obcych, co gdyby się udało, pociągnęłoby za sobą w dalszem następstwie udział dalszych obcych kapitałów w finansowaniu przedsiębiorstw przemysłowych, patronizowanych przez Bank przemysłowy.

Jest to myśl zasługująca na bardzo poważne rozważenie. Kraj ubogi w kapitały, chętne do rzucenia się w przedsiębiorstwa przemysłowe, — kraj, w którym zmysł przedsiębiorczy jest bardzo mało rozwinięty — może istotnie ogromne osiągnąć korzyści, gdy za pośrednictwem takiej instytucyi dla kredytu przemysłowego, w której obok krajowego w znacznej mierze byłby zaangażowany kapitał obcy, przyciągać będzie prócz tego zakładowego funduszu dalsze jeszcze kapitały obce na użyżnienie naszego ugoru przemysłowego. Tą drogę w innych, wielkich i małych państwach, ściągano do kraju kapitały obce dla ożywienia ekonomicznego ruchu, dla podniesienia krajowej produkcji. Pawda, że były to państwa niezależne, w których akcyja ekonomiczna znajduje poparcie we własnym, we wszelkie atrybuty władzy udzielnej wyposażonym rządzie, a nie prowincyje na poły autonomiczne, opierające swoją politykę ekonomiczną o ciało reprezentacyjne bez władzy wykonawczej. Ale i to ciało reprezentacyjne ma pewien zakres kompetencyi, w którym dla tego obcego kapitału stworzyć może zachętę i podniecię. Środki te, objęte wnioskiem Dra Rutowskiego, są: uwolnienie na 10 do 15 lat od wszelkich dodatków autonomicznych, zrzeczenie się ze strony kraju na 6 lat poboru odsetek i dewidandy od udziału kraju, tworzącego $\frac{1}{5}$ całego kypitału akcyjnego, zasilek 50.000 K. »à fond perdu« na założenie Banku. Do tego dodać jeszcze należy, że tylko dla samego Banku przemysłowego, ale i dla przedsiębiorstw przemysłowych, które Bank powołałby do życia, daje kraj zachętę w uchwalonej już przez Sejm nowej ustawie o uwolnieniu od autonomicznych dodatków do podatków nowych w kraju przemysłów i przemysłowych spółek akcyjnych.

Takie zaś ulgi, patronizowanem przez Bank przedsiębiorstwom przyznane wpływają mogą także dodatnio na interes samego Banku.

Czy zachęta wystarczy dla osiągnięcia obcego kapitału? Na to trudno dać odpowiedź, dopóki się nie przeprowadziło w tym kierunku choćby jakichkolwiek próbnych usiłowań i kroków przedwstępnych. A od odpowiedzi na to pytanie zależy w o-

góle, czy wniosek Dra Rutowskiego ma szanse wykonania. Bo że w kraju, w którym kapitał jest tak bardzo trwożliwy i niedowierzający w obec wszelkich przemysłowych przedsiębiorstw, trudno myśleć o powodzeniu 4-ro milionowej subskrypcji na akcje Banku przemysłowego (piąty milion dałby kraj) — na to chyba bez zarzutu zbytznego pesymizmu każdy się zgodzi. Tu zatem koniecznie liczyć się musi na kapitał z poza kraju. Projekt Dra Rutowskiego przeto tem się charakteryzuje, że stwarza organizację finansową, mogącą służyć dla bardzo szeroko pojętej, na wielką skalę zamierzonej akcyi — organizację, która byłaby w możności za pomocą różnorodnych form kredytu przemysłowego wszelkie potrzeby kredytowe przemysłu zaspokajać — ale że wykonalność tego projektu zależy od czynnika, który w tej chwili obliczyć się nie da.

Referent Komisji przemysłowej sekretarz Izby handlowo-przemysłowej lwowskiej Dr. Stesłowicz pisze zalecając przyjęcie projektu Rutowskiego :

»Gdy nowa instytucja bankowa jest potrzebną a zwłaszcza potrzeba z niej nowych ludzi i pomysłów, i innego rodzaju pracy opartej na praktyce w krajach innych, obznajomionych z prowadzeniem i zakładaniem wielkich instytucji finansowych i przemysłowych, nie należy zamykać drogi powołaniu takiej instytucji, owszem, podać trzeba jej zachętę przez przyznanie ulg większego znaczenia, a nawet przez poniesienie pewnej jednorazowej ofiary.

Projekt takiej instytucji znajdujemy we wniosku posła Rutowskiego.

Dla nowej instytucji otwierało by się bardzo wdzięczne zadanie do przeprowadzenia.

Komisja krajowa zalecając uchwałą z 22. listopada 1902 jako najłatwiejszy do zrealizowania projekt wzmocnienia funduszu przemysłowego za pomocą zaliczkowania przez Bank krajowy zabezpieczonej na 35 lat dotacyi krajowej po 100.000 K. rocznie, zaraz na drugim miejscu uchwaliła :

»Komisja zaleca Wydziałowi krajowemu do przyjęcia wniosek p. Rutowskiego i wypowiedzi przekonanie, że byłoby rzeczą wskazaną wdrożyć układy w celu urzeczywistnienia projektów wnioskodawcy.

Wreszcie Wydział krajowy przedkładając Wysokiemu Sejmowi w bieżącej sesyi projekt podwyższenia funduszu przemysłowego, zaznacza, że wniosek ten zostawia niezłatwioną kwestyą kredytu przemysłowego.

Badanie sprawy i znoszenie się z czynnikami miarodajnymi w sprawie założenia wielkiej akcyjnej instytucji finansowej dla przemysłu w kraju naszym przy udziale obcego kapitału, pozwalają przypuszczać, że ulgi i korzyści przyznane projektem w tej lub zbliżonej formie, byłyby dostateczne do zachęcenia i ściągnięcia tego kapitału do ożywienia produkcji naszego kraju.

Według obecnej propozycji kraj, biorąc udział n. p. jednym milionem w Banku przemysłowym, zrzekał by się na szereg lat dochodu ze swego miliona na rzecz reszty akcyonaryuszy.

Również tentującą, a z pewnej strony na pierwszy plan wysuwaną była by forma naśladowująca formę przyjętą w finansowaniu przedsiębiorstw kolejowych. N. p. kapitał zakładowy mógłby być podzielony na akcje pierwszeństwa, oddane do dyspozycji kapitałowi i na akcje zakładowe kraju, które przychodziły by do oprocentowania po osiągnięciu przez akcje pierwszeństwa przez lat kilka. n. p. trzy, pięć lub sześć procentowego dochodu.

Wogóle nienależy dogmatyzować form dopuszczalnych, a rokowania winny być prowadzone na szerokiej podstawie.

W przeświadczeniu, że ruch ekonomiczny kraju, a zwłaszcza budzący się ruch przemysłowy wymaga nagląco wielkich środków finansowych, — że te środki mogłyby w obecnej dobie niezmiernie podnieść produkcję i zarobkowość kraju, — że stosunkowo niewielką ofiarę możnaby wielorakie uzyskać rezultaty, — Komisja przemysłowa wyraża przekonanie, że należy przez zapewnienie ustawowych ulg podatkowych dla akcyjnych instytucji kredytowych, których zadaniem byłoby powoływanie do życia, zakładanie

i prowadzenie nowych przedsiębiorstw przemysłowych, a zarazem rozwijanie i wspieranie istniejących zachęcić kapitał własny, krajowy czy obcy.

Nadto należy wdrożyć rokowania z instytucjami finansowymi w kraju i za granicą, celem powołania do życia takiego zakładu kredytowego dla przemysłu.

W tym celu Komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- A) Załączony projekt ustawy,
- B) Załączony projekt uchwały.

Przewodniczący:

A. Lubomirski.

Sprawozdawca

Rutowski.

A.

U s t a w a

z dnia obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem o uwolnieniu nowopowstających instytucyj kredytowych, których celem będzie zakładanie i finansowanie przedsiębiorstw przemysłowych od dodatków do podatków.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych uwolnione będą akcyjne instytucje kredytowe, które powstaną w kraju w ciągu lat pięciu, których kapitał zakładowy wpłacony będzie wynosił najmniej 5,000.000 koron, jeżeli ich głównym, statutami określonym celem, będzie w obrębie Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem powoływanie do życia, zakładanie, finansowanie i prowadzenie nowych przedsiębiorstw przemysłowych, a zarazem rozwijanie i wspieranie istniejących zakładów przemysłowych.

Pod finansowaniem nie rozumie się samego udzielania pożyczek, kredytu i eskontu lecz taki współudział kapitału instytucji w powołanem do życia przedsiębiorstwie przemysłowem, ażeby ta instytucja kredytowa uczestniczyła w ryzyku powołanego przez nią do życia przedsiębiorstwa przemysłowego.

Art. II.

Uwolnienie od dodatków do podatków może być udzielone na 10 do 15 lat.

Art. III.

Uwolnienie od dodatków do podatków ustaje:

1) gdy w ciągu po sobie następujących lat trzech instytucja kredytowa osiągnęła czysty zysk przekraczający 6% kapitału zakładowego;

2) gdy instytucja kredytowa nie spełniała zadań objętych Art. I.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom skarbu i spraw wewnętrznych.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Poleca się Wydziałowi krajowemu, żęły wdrożyć rokowania z instytucjami finansowemi w kraju i zagranicą celem powołania do życia w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem **akcyjnego zakładu kredytowego** z kapitałem zakładowym wpłaconym w wysokości 5 (pięciu) milionów koron, którego głównym, statutami określonym celem będzie **powoływać do życia i zakładać przedsiębiorstwa przemysłowe, finansować**, a zarazem rozwijać i wspierać istniejące zakłady przemysłowe.

II. Upoważnia się Wydział krajowy do rokowania i prowizorycznego zawarcia umowy, wymagającej zatwierdzenia Sejmu krajowego na następujących warunkach:

1. Do powstania zakładu kredytowego dla zakładania przedsiębiorstw przemysłowych z kapitałem akcyjnym najmniej 5.000.000 koron, mógłby kraj przystąpić ewentualnie z udziałem 1 miliona koron.

2. przez pierwszych lat 6 (sześć) kraj mógłby się zrzec dochodu od swego udziału na rzecz reszty akcyonaryuszy.

3. na pierwsze koszta założenia i finansowania zakładu, kraj mógłby się przyczynić kwotą 50.000 koron.
